

7.6.2016

Dnro 2790/4/15

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Terhi Arjola-Sarja

TARVE SELVENTÄÄ KÄRÄJÄOIKEUDEN ILMOITUSTA RATKAISUN ANTAMISESTA

1

KANTELU

A pyysi 12.6.2015 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä oikeusasiamiestä tutkimaan Keski-Suomen kärjäoikeuden menettelyä kärjäoikeuden ratkaisun lähettämässä.

Viitaten kantelukirjeen liitteenä olleeseen ilmoitukseen ratkaisun antamisesta A kertoi, että hän ei ollut vielä 11.6.2015 saanut postissa kärjäoikeuden päätöstä. A totesi joutuneensa tilanteeseen, jossa saattoi olla, ettei hän pysty tai ehdi antamaan mahdollisesti asiassa tarvittavaa vastausta. Päätökseen reagointi kun edellytettiin tehtävän määräajassa (7 päivää päätöksen antamisesta). A oli 11.6. pyytänyt saada päätöksen sähköpostiinsa, mutta ainakaan vielä hän ei ollut saanut päätöstä eikä muutakaan vastausta asiassa. A:n mukaan oli vaikea uskoa, että hänen täytyisi henkilökohtaisesti käydä kansliassa lukemassa annettu päätös.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahumat ja saatu selvitys

Keski-Suomen kärjäoikeudessa on käsitelty pesäselvittäjän/-jakajan määräämistä koskeva asia, jossa A on ollut asiaan osallisen asemassa. A:lle on kärjäoikeudesta lähetetty 22.5.2015 päivätty ilmoitus ratkaisun antamisesta. Siinä kärjäoikeus on ilmoittanut ratkaisun antamispäivän (5.6.2015) sekä sen, että ratkaisu ja muutoksenhakuohjeet ovat ratkaisun antamispäivästä alkaen nähtävillä kärjäoikeuden kansliassa. Lisäksi ilmoituksessa on kerrottu muutoksenhausta kärjäoikeuden ratkaisuun. Ilmoitus on kärjäsihteeri B:n allekirjoittama ja siinä on vielä kerrottu puhelin ja faksi yhteystiedot sekä kärjäoikeuden sähköpostiosoite.

A on 11.6.2015 lähettänyt kärjäoikeuden sähköpostiosoitteeseen sähköpostin otsikolla "Lähetyspyyntö". A on osoittanut sähköpostiviestin kärjäsihteeri B:lle ja esittänyt viestissä seuraavan:

"Asiassa - - - on annettu päätös pe 5.6.2015 (ilmoitus 22.5). Asia on saatettu vireille 13.10.2014. Päätös ei ole tullut vielä (11.6) minulle postista. Pyytäisin nyt lähettämään päätöksen minulle sähköpostiini. Pyydän kiittausta tämän viestin vastaanottamisesta."

Kärjäsihteeri C on vastannut A:n viestiin samana päivänä ilmoittaen viestin vastaanottamisesta ja siitä, että B:n poissaolon vuoksi pyyntö on toimitettu kärjäsihteeri D:lle.

Kärjäsihteeri D:n asiassa antaman selvityksen mukaan D on pyynnön saatuaan etsinyt papereita kärjäsihteeri B:n huoneesta, niitä kuitenkin löytämättä. Maanantaina 15.6.2015 D

on laittanut käräjäoikeudessa siviilipalveluksessa olleelle E:lle sähköpostin, jossa D on pyytänyt E:tä etsimään paperit ja toimittamaan ne eteenpäin. E ei ollut löytänyt papereita. Tämän jälkeen D on siirtänyt asian käräjäsihteeri F:n käsiteltäväksi. F, joka on toiminut kysymyksessä olevan asian käsitelleen käräjätuomarin käräjäsihteerin sijaisena, on selvityksessään kertonut saaneensa A:n pyynnön sisäisen postin kautta tiedokseen 18.6.2015. F on heti pyynnön saatuaan toimittanut päätöksen sähköpostitse A:lle. A on vastannut F:n sähköpostiviestiin ilmoittaen koko päätökseen tyytymättömyyttä.

Käräjäoikeus on päätöksellään 22.6.2015 jättänyt A:n tyytymättömyyden ilmoituksen liian myöhään tehtynä hyväksymättä. A on kannellut ratkaisusta Vaasan hovioikeudelle, joka on 27.7.2015 antamallaan päätöksellä hylännyt kantelun. Päätöksessä esitetyn mukaan A:lle on asianmukaisesti etukäteen ilmoitettu ratkaisun 5.6.2015 antamisesta ja muutoksenhakemuksen tekemiselle säädetyt määräajat ja niiden alkamispäivä. Edelleen ratkaisussa on todettu, että tyytymättömyyden ilmoitukselle säädetty aika on riippumaton siitä, milloin toimituskirja annetaan asianosaiselle.

Käräjätuomari G:n selvityksen mukaan hakemusasiassa kansliassa annettava ratkaisu, jonka antamisesta on ilmoitettu asianosaisille etukäteen, lähetetään normaalisti hakijalle tyytymättömyyden ilmoittamisen määräajan jälkeen lainvoimaisuuden selvittyä. Muille asiaan osallisille ratkaisua ei lähetetä automaattisesti. G:n mukaan kummallekaan käräjäsihteerille ei ollut tullut sellaista tietoa, että ratkaisun pyytäminen olisi ollut yhteydessä tyytymättömyyden ilmoittamisen määräaikaan tai että sitä olisi muutoinkaan erityisesti kiirehditty. C:n mukaan D on pitänyt pyyntöä tavanomaisena asiakirjatilauksena. G esittää käsityksensä, että ratkaisun toimittamisen viipyminen on johtunut siitä, että pyyntö on kesälomien vuoksi ohjautunut henkilölle, joka ei työskentele hakemustuomareiden sihteerinä eikä sen vuoksi ole löytänyt ratkaisua toisen sihteerin huoneesta. Kun tietoa pyynnön kiireellisyydestä ei ollut tullut, asiaan ei ilmeisesti ollut paneuduttu niin perusteellisesti, kuin jälkikäteen arvioiden olisi ollut syytä. G ilmoittaa, että osastolla tullaan kiinnittämään henkilökunnan huomiota asiaan ja painottamaan asiakirjapyyntöjen täyttämistä mahdollisimman joutuisasti myös loma-aikoina.

Laamanni H:n lausunnon mukaan asiassa saadusta selvityksestä ilmeni, että loma-ajasta johtuen asiassa on ollut viraston sisällä valitettavaa tiedonkulun ongelmaa, johon asiaan on virastossa käräjätuomari G:n kertomin tavoin puututtu. Lausunnonaan laamanni viittaa Vaasan hovioikeuden edellä tarkoitettuun ratkaisuun ja toteaa päätöksestä ilmenevän, että käräjäoikeuden valitettavalla tiedonkulun ontumisella ei sinänsä ole ollut yhteyttä tyytymättömyyden ilmoittamisen myöhästymiseen.

Asiassa antamassaan lisäselvityksessä laamanni on kertonut, ettei toimituskirjaa anneta ennen kuin seitsemän päivää on kulunut päätöksen antamisesta ja tiedetään, onko päätökseen ilmoitettu tyytymättömyyttä vai onko se lainvoimainen. Laamannin mukaan päätös olisi ollut A:n nähtävissä käräjäoikeuden kansliassa (kuten hänelle oli kirjeessä ilmoitettu), jos hän olisi tätä pyytänyt. Ratkaisu olisi ollut nähtävissä Tuomas-järjestelmästä. A ei kuitenkaan ollut tätä kysynyt eikä käräjäoikeudessa ollut ilmeisesti huomattu, että kysymys on ollut alle viikon vanhasta päätöksestä ja siten tyytymättömyyden ilmoitusharkinnasta. Jos tämä olisi huomattu, A:ta olisi Tuomas-järjestelmässä olleen ratkaisuasikirjan perusteella voitu informoida ratkaisun sisällöstä.

3.2

Arviointi

3.2.1

Menettely käräjäoikeudessa

Oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan hakemusasian ratkaisu annetaan kansliassa tai julistetaan istunnossa. Säännöksen 2 momentin mukaan asiaan osalliselle, joka

ei ole käsittelyn päättyessä saapuvilla, päätöksen antamispäivä on ilmoitettava kirjallisesti hyvissä ajoin ennen sen antamista, jos hakemusasia on ratkaistu toisin kuin hakija tai muu asiaan osallinen on pyytänyt. Säännöksen 3 momentin mukaan silloin kun päätöksen antamispäivä 2 momentin mukaisesti on ilmoitettava asiaan osalliselle, päätöksen on antamispäivästä oltava kansliassa nähtävänä.

A:n asiassa Vaasan hovioikeus on ratkaisussaan 27.7.2015 katsonut, että kärjäoikeuden ratkaisun 5.6.2015 antamisesta ja muutoksenhakemuksen tekemiselle säädetyistä määräajoista on ilmoitettu A:lle asianmukaisesti etukäteen. Hovioikeus on myös todennut, että tyytymättömyyden ilmoitukselle säädetty aika on riippumaton siitä, milloin toimituskirja annetaan asianosaiselle.

Totean vielä, että kärjäoikeuden ratkaisun antamispäivänä ei lain mukaan tarvitse lähettää asianosaiselle ratkaisua tai muutoksenhakuohjeita, vaan laissa säädetty menettely ratkaisun antamispäivän ilmoittamisesta on riittävä. Ilmoituksen perusteella asianosaisella on mahdollisuus esimerkiksi puhelimitse tiedustella kärjäoikeudesta ratkaisun lopputulosta. Totean, että joissakin kärjäoikeuksissa asianosaisille lähetetään ennen ratkaisun lainvoimaisuuden selviämistä ratkaisusta niin sanottu epävirallinen lukukappale. Olen käsitellyt tällaisen lukukappaleen antamista vuonna 2006 antamassani vastauksessa (dnro 3273/4/04). Tuossa ratkaisussa totesin muun muassa seuraavaa:

"Käytettävissäni olevan aineiston perusteella Helsingin kärjäoikeus on ilmoittanut etukäteen, että se tulee antamaan päätöksensä 29.9.2004, ja siten menetyt yllä mainittujen oikeudenkäymiskaaren säännösten mukaisesti. Oikeudenkäymiskaareissa tuomioistuimille ei ole asetettu velvollisuutta toimittaa asianosaisille tai muille henkilöille erillisiä epävirallisia lukukappaleita tuomioistuimen ratkaisusta. Oikeusministeriöstä saadun tiedon mukaan asiasta ei ole annettu lähempiä ministeriön määräyksiä. Oikeusministeriön tuomioistuimille järjestämässä koulutuksessa on saadun tiedon mukaan kuitenkin korostettu sitä, että kansliapäätöksistä asianosaisille olisi perusteltua pyynnöstä toimittaa maksutta päätöksen olennainen osuus eli varsinainen päätösosa (ei koko päätöstä) esimerkiksi faksilla.

Omasta puolestani yhdyin viimeksi mainittuun näkemykseen. Mielestäni kuvattu menettely toteuttaa hyvin perustuslain 21 §:n mukaisen hyvän hallinnon vaatimuksia. Totean kuitenkin, että oikeudenkäymiskaaren ja tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain sääntelyn mukaan tuomioistuimella ei ole suoranaista velvollisuutta antaa, eikä asianosaisella oikeutta saada, puheena olevaa epävirallista lukukappaleita faksitse maksutta. Tästä syystä käsillä olevassa asiassa ei ole käytettävissä olevien tietojen perusteella menetelty lainvastaisesti. Ottaen huomioon sen, että kyseistä hyvän hallinnon periaatteita edistävää toimintamallia on oikeusministeriöstä saatujen tietojen mukaan korostettu tuomioistuimille suunnatussa koulutuksessa, en katso asian muutenkaan antavan aiheutta toimenpiteilleni."

Saamani selvityksen perusteella A:n ratkaisun saamista koskevan pyynnön ei ole kärjäoikeudessa havaittu liittyvän tyytymättömyyden ilmoittamiseen eikä siten havaittu myöskään asian erityistä kiireellisyyttä. Selvityksen perusteella pyyntö on ymmärretty tavalliseksi asiakirjapyynnöksi. Pynnön teksti huomioon ottaen sen yhteys tyytymättömyyden ilmoittamiseen olisi kuitenkin ollut mahdollista havaita. Pynnössä on yksilöity asia, jota se koskee ja viitattu ilmoitukseen ratkaisun antamisesta sekä kerrottu, ettei päätös ole vielä tullut. Pynnössäkin kerrotun ratkaisun antopäivän perusteella on ollut mahdollista heti havaita, että kysymys on päätöksestä, jossa tyytymättömyyden ilmoittamisen määräaika on ollut päättymässä.

Pyynnön käsittelyn viemään aikaan on vaikuttanut myös selvityksessä kerrottu vaikeus pyydetyt päätöksen löytämisessä. Laamannin lisälausunnon mukaan ratkaisu kuitenkin olisi ollut löydettävissä Tuomas-järjestelmästä. Se, miksi ratkaisua ei ole etsitty suoraan järjestelmästä johtunee osaltaan siitä, ettei asiassa ole havaittu olevan kysymys ratkaisusta, johon tyytymättömyyden ilmoittamisen määräaika on ollut vielä auki. Osaltaan syynä tähän lienee myös se, että kärjäsihteeri D, jolle pyyntö on kärjäoikeudessa ensin siirretty, on

toiminut eri tehtävissä kuin hakemustuomareiden sihteeri. Se, miksi A:n pyyntö on ylipäättään ensin ohjattu kärjäsihteeri D:n käsiteltäväksi, eikä suoraan esimerkiksi kärjäsihteeri F:lle, ei ilmene saamastani selvityksestä.

A:n asiakirjapyyntö on liittynyt tyytymättömyyden ilmoittamista koskevaan harkintaan. Tämän havaitseminen olisi ollut pyynnön asianmukaisen käsittelemisen kannalta olennaisen tärkeää ja pyynnössä esitetyn perusteella myös mahdollista. A on aivan ilmeisesti jäänyt odottamaan ratkaisun saamista tai muuta yhteydenottoa ennen kuin hän on päättänyt tyytymättömyyden ilmoittamisesta. Näin ollen sillä, miten hänen pyyntöään on kärjäoikeudessa käsitelty, on tosiasiallisesti ollut vaikutusta tyytymättömyyden ilmoittamisen myöhästymiseen.

Kiinnitän kärjäoikeuden huomiota erityisen tarkkuuden noudattamiseen siinä, että kärjäoikeuteen tapahtuvan yhteydenoton liittyminen muutoksenhakuun mahdollisuuksien mukaan havaitaan muutoksenhaun määräajat huomioon ottaen riittävän varhaisessa vaiheessa. Totean myös, että maallikon ei voida olettaa tietävän menettelytapoja ratkaisujen toimittamisessa, mikä myös on syytä ottaa tällaisia yhteydenottoja käsiteltäessä huomioon.

3.2.2

Ilmoitus ratkaisun antamisesta

Asiassa esitetyn perusteella A on ratkaisun antamista koskevasta ilmoituksesta selvästi ymmärtänyt, että ratkaisu lähetetään hänelle ilman eri pyyntöä ratkaisun toimittamisesta.

A:lle lähetetty ilmoitus on ollut vakio­muotoinen ja tulostettavissa Tuomas-järjestelmästä. Totean, että tällaisen ilmoituksen tarkoituksena on muutoksenhakuoikeuden turvaaminen. Tässä tapauksessa ilmoituksen ilmeinen väärin ymmärtäminen näyttää kuitenkin johtaneen päinvastaiseen lopputulokseen.

Ilmoituksen tekstissä on mainittu, että ratkaisu ja muutoksenhajuohjeet ovat ratkaisun antamispäivästä alkaen nähtävillä kärjäoikeuden kansliassa. Tämän lisäksi ilmoituksesta olisi selvyden vuoksi mielestäni aiheellista vielä ilmetä, että ratkaisua ei lähetetä ilmoituksen vastaanottajalle ratkaisun antamispäivänä automaattisesti, vaan että tiedon saaminen ratkaisun sisällöstä edellyttää käyntiä tai muuta yhteydenottoa kärjäoikeuteen.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2.1 esittämäni käsityksen Keski-Suomen kärjäoikeuden tietoon ja kiinnitän kärjäoikeuden huomiota erityisen tarkkuuden noudattamiseen muutoksenhakuun liittyvien yhteydenottojen havaitsemisessa. Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni kärjäoikeudelle.

Kohdassa 3.2.2 lausumani perusteella esitän oikeusministeriön harkittavaksi, olisiko ilmoituskirjettä (ilmoitus ratkaisun antamisesta) täsmennettävä ilmoituksen saajan oikeusturvan parantamiseksi. Pyydän ministeriötä ilmoittamaan minulle toimenpiteistään 31.12.2016 mennessä.